

## THƯỜNG THỨC TÔN GIÁO

# Đạo Phật và hòa Bình

MỘNG ĐẮC<sup>(\*)</sup>

Vào giữa thiên niên kỉ thứ nhất trước Công nguyên, ở Ấn Độ xuất hiện một số dòng tư tưởng chống lại đạo Bàlamôn. Một trong những dòng tư tưởng ấy đã dẫn tới sự ra đời của đạo Phật. Người sáng lập ra đạo Phật là Siddhartha Gautama (Tất Đạt Ma, họ Cổ Đàm), con của vua Suddhodana (Tịnh Phạn) nước Sa Kya (Ca Tì La Vệ) nằm về phía nam của dãy núi Himalaya (Hi Mã Lạp Sơn). Vùng đất ấy bao gồm một phần miền Nam nước Nêpal và một phần của Ấn Độ ngày nay.

Năm 29 tuổi, Thái tử Tất Đạt Ma xuất gia đi tu để tìm đường cứu vớt những nỗi khổ của loài người. Đến năm 36 tuổi, sau 49 ngày đêm ngồi thiền tịnh dưới gốc cây Bồ Đề với tâm trong sáng như gương, Ngài đã giác ngộ và thành tựu đạo vô thượng: thành Phật (ngày rằm tháng Chạp năm 589 trước Công nguyên).

Với tinh thần từ bi, bình đẳng, giác ngộ, giải thoát, đạo Phật đã được truyền bá khắp nơi thật nhanh mà khởi đầu là Ấn Độ. Vào thế kỉ thứ nhất sau Công nguyên, Phật giáo bắt đầu bị phân hoá thành hai khuynh hướng lớn ở phía Bắc và phía Nam Ấn Độ. Đến thế kỉ III, hình thành nên hai dòng phái chủ yếu của Phật giáo là Tiểu thừa (Hinayana) và Đại thừa (Mahayana).

Phái Tiểu thừa được truyền bá rất sớm sang đảo Sri Lanka (Tích Lan) rồi truyền qua các nước Myanmar (Miến Điện), Thái Lan, Lào, Campuchia, v.v... Trong khi đó, phái Đại thừa, hay còn được gọi là Phật giáo Bắc tông, được truyền qua Tây Tạng, Mông Cổ, Trung Hoa, Nhật Bản và Việt Nam. Dù Tiểu thừa (cỗ xe nhỏ) hay Đại thừa (cỗ xe lớn) có quan niệm khác nhau, nhưng hai tông phái này vẫn không xa rời những giáo lí căn bản của Phật Thích Ca Mâu Ni về Tứ Diệu đế, Bát Chính đạo, v.v... và luôn luôn lấy trí tuệ, từ bi làm đầu.

Ngày nay, Phật giáo không còn quan niệm Đại thừa hay Tiểu thừa, mà chỉ gọi là Bắc tông (hay Phật giáo phát triển) hoặc Nam tông (hay Phật giáo nguyên thủy).

Đạo Phật là một đạo bất biến, nhưng cũng là một đạo tùy duyên. Khi được truyền bá đến bất cứ nơi nào, đạo Phật cũng đều dễ dàng hòa nhập với đời sống của cư dân vùng miền đó. Đạo Phật đã cảm hóa được những người Trung Hoa vốn đã thấm nhuần giáo lí Khổng-Mạnh, cũng như cảm hóa được những người Nhật Bản mang tinh thần võ sĩ đạo đầy cứng cỏi, khí phách.

<sup>(\*)</sup>. Nhà nghiên cứu, Ninh Bình.

Đạo Phật không chỉ cảm hóa được những người Việt Nam, Lào, Campuchia vốn nhu hiền, chất phác, mà còn thu phục được nhân tâm những người Mông Cổ, Tây Tạng nổi tiếng tung hoành, dữ tợn. Điểm nổi bật của đạo Phật là trong suốt 49 năm hoàng pháp, Đức Phật Thích Ca Mâu Ni đã qua nhiều xứ sở trên đất Ấn Độ để hàng phục người “ngoại đạo”, “tà giáo” chỉ bằng lẽ phải và lòng từ bi. Rồi sau khi Ngài nhập diệt, các đệ tử và hậu duệ của Ngài đã truyền bá chính pháp trong suốt gần 3.000 năm, qua nhiều quốc gia mà không hề xảy ra một cuộc chiến tranh tôn giáo nào.

Ông Dadish Kasyapa đã viết trong cuốn Dharma du Bouddha: “Đạo Phật được truyền bá khắp hoàn cầu không phải nhờ súng đạn, khói lửa, cũng không phải nhờ sự áp bức, khủng bố nào. Đạo Phật được truyền bá rộng khắp nơi chỉ nhờ giá trị chân thật của đạo pháp và tinh thần vô thượng của Phật dạy”. Với số Phật tử hiện nay trên khắp thế giới, đạo Phật đã góp phần rất đặc lực trong công cuộc xây dựng nền văn hóa, kinh tế, chính trị, cũng như văn học nghệ thuật của nhiều quốc gia, v.v...

Có một điều như nghịch lý, đạo Phật suy tàn ở ngay nơi phát ra đạo Phật, nhưng lại được phát triển phần lớn ở Châu Á và đã trở thành quốc giáo, trở thành nền đạo lý của nhiều dân tộc ở một số nước và vùng lãnh thổ như Tây Tạng, Sri Lanka, Myanmar, Lào, Thái Lan, Campuchia, v.v...

Riêng với Việt Nam, đạo Phật đã được lưu truyền từ hơn 1.700 năm qua. Dân tộc Việt Nam là một dân tộc yêu chuộng hòa bình, mà đạo Phật vốn là một đạo hòa

bình lấy từ bi làm gốc, mà từ bi là lòng thương bao la, cứu khổ, đem vui cho mọi người nên sẽ không có gì ngạc nhiên nếu phần đông những người Việt Nam đều là Phật tử chân thành và chùa chiền, thiền tự ở Việt Nam có rất nhiều từ Bắc chí Nam, trong đó có rất nhiều ngôi chùa cổ mang giá trị văn hóa rộng lớn. Đại lễ Phật đản Liên Hiệp quốc năm 2008 lần đầu tiên được tổ chức tại thủ đô Hà Nội đã trở thành một sự kiện vô cùng trọng đại.

Tinh thần Phật giáo được truyền lên phía Bắc đến Khu tự trị Tây Tạng và Mông Cổ nhiều nhất. Khi mà tín ngưỡng của cư dân vùng sa mạc nắng nóng, khó khăn này còn nhiều hồ mị hoang đường và tôn thờ một số thầy phù thủy (pháp sư) thì đạo Phật cũng gặp nhiều sóng gió, phải qua nhiều triều vua cực đoan phá chùa, giết sãi, đốt kinh,... thật khổ nhục, gian truân. Đến đời vua Bilamgour (khoảng năm 970) độ lượng khoan dung cho xây dựng lại 8 ngôi chùa tháp, chư tăng ni ẩn dật bấy lâu bèn trở về nước giúp vua chấn hưng Phật giáo. Cũng trong thời kỳ yên bình này, Phật giáo Mật tông được truyền bá tự do, thu hút được nhiều tín đồ. Thế kỷ XIV, Phật giáo Mông Cổ và Tây Tạng xảy ra một cuộc cải cách quan trọng do Đức Tông Cáp Ba (Tsong Khapa) chủ xướng, công kích cái tệ tục ham mê phù pháp hơn việc giữ gìn đạo hạnh, đả phá những sư sãi chỉ mong biết pháp thuật để lừa dân ngu, buộc tăng ni phải tuân theo giới luật nghiêm khắc,... Khi Đức Tông Cáp Ba viên tịch, chư đệ tử vừa theo chính lý của Ngài, vừa lập ra Lạt Ma giáo và lưu truyền đến ngày nay.

Đất nước Trung Hoa trước khi Phật giáo truyền vào đã là một cõi có đủ văn

minh và đạo đức theo tinh thần đạo Khổng và đạo Lão. Trải qua nhiều năm thăng trầm, đến đời vua Minh Đế thì đạo Phật mới dần dần được mở mang vững vàng nhờ công của nhiều vị sư tăng đã lặn lội khổ nhọc tầm đạo, dịch Kinh từ tiếng Phạn sang tiếng Hán, mang đức tuệ của Đức Thích Ca Mâu Ni bên Ấn Độ xa xôi rọi chiếu cho đồng bào mình.

Đến đời Đường, ngài Huyền Trang sang Ấn Độ thỉnh Kinh về dịch, góp phần rất lớn trong cuộc hoàng dương chánh pháp được vua kính trọng như một đại công thần. Từ đó đến nay, Phật giáo thâm nhập tận gốc rễ ở đất nước quê hương của hai nhà hiền triết Khổng Tử và Lão Tử với đại đa số người Hoa là Phật tử.

Nếu có dịp đi tham quan đất nước Trung Hoa, đừng quên xứ sở này hiện đang có 4 vùng gọi là “Thánh địa của Phật giáo”, đó là: Cửu Hoa Sơn ở An Huy, Ngũ Đài Sơn ở Sơn Tây, Nga Mi Sơn ở Tứ Xuyên, và núi Phật đà ở Triết Giang.

Đạo Phật truyền đến đất nước “Mặt Trời mọc” khi Nhật Bản đã có ba tôn giáo: Khổng giáo, Lão giáo và Thần giáo. Ban đầu, Phật giáo bị Thần giáo phản kháng kịch liệt, trải qua mấy trăm năm thì hai đạo mới hòa hợp thân thiện làm cho dân chúng vừa trở thành một Phật tử vừa sùng bái linh thần.

Phật giáo ở Nhật Bản từ đó đến nay có đến 12 tông phái, gồm: Câu Xá (Kou Cha), Thành Thật (Doditsouhu), Tam Luận (Sa Ron), Pháp Tướng (Hosso), Luật (Ritsoushu), Hoa Nghiêm (Kégou), Thiên Thai (Tendai), Chân Ngôn (Shingon), Thiền (Zen), Pháp Hoa (Nitchiren) và Tịnh Độ (Dodo). Tông nào cũng tôn thờ,

noi gương Phật Thích Ca Mâu Ni để tu hành, để được an lạc thân tâm, thoát vòng tục lụy khổ não.

Myanmar đón nhận đạo Phật khi họ đã tôn thờ một vị thần có tên là “Mát” từ rất lâu đời. Song cũng như người Nhật tôn thờ thần “Kamis”, người dân nước này vừa thờ Phật vừa thờ thần, có cả thần ở trong chùa. Qua bao thăng trầm, mãi về sau, đến khoảng đầu thế kỷ XI, đạo Phật mới dần dần cường thịnh và trở thành quốc giáo của nước này. Thời kì đó gọi là thời kì Pagan, thời kì xây dựng lại các công trình tôn giáo vĩ đại có một không hai trong lịch sử Myanmar. Chỉ riêng ở Pagan đã có đến 13.000 công trình lớn nhỏ. Và trải qua nhiều thiên tai dịch họa, đến nay vẫn còn gần 5.000 ngôi chùa tháp. Người ta thường gọi Myanmar là đất nước Chùa Vàng. Người dân Myanmar rất tôn kính nhà sư. Mỗi gia đình đều cho con xuất gia vào chùa tu học một thời gian, giữ gìn giới luật, mãn hạn có thể trở về nhà hoặc ở lại chùa làm tăng ni. Vị tăng thống đứng đầu giáo hội được tôn sùng như một vị Phật sống. Khi đến diện kiến nhà vua, được vua nhường ngai vàng để ngự. Ảnh hưởng của đạo Phật ở Myanmar rất lớn, người dân thấm nhuần giáo lí nhà Phật nên tính tình hiền lành, vui vẻ, cuộc sống thật thanh thản, yên vui,...

Phật giáo truyền đến Campuchia cùng lúc với Ấn Độ giáo. Trong suốt thời kì Ăngko, do những vị vua thờ linh tượng Linga (tượng trưng cho vương quyền) trị vì, Phật giáo tồn tại song song với tôn giáo thần - vua. Bắt đầu từ thời Dayavarman VII (1181-1291), đạo của Đức Thích Ca Mâu Ni mới hoàn toàn thay thế

Ấn Độ giáo và trở thành quốc giáo của người Khơme.

Ngày nay, Phật giáo nguyên thủy-Tiểu thừa là tôn giáo chính của Campuchia. Đức Phật Thích ca là vị thần tối cao thay thế cho vua - thần của cả tầng lớp quý tộc lẫn bình dân. Mỗi làng có một ngôi chùa riêng để thờ Phật và trở thành trung tâm văn hóa của các bản làng gần xa,...

Tương tự như Myanmar, vương quốc Thái Lan tiếp nhận đạo Phật khi dân nước này đã thờ thần "Phis" từ xa xưa. Ở miền Trung Thái Lan, đặc biệt là ở Makhon Pathom đã phát hiện được nhiều di tích Phật giáo cổ như bánh xe luân hồi bằng đá, các tấm thờ có hình Phật bằng đất nung. Ngoài ra, ở Nakhon Rachasima, Sungai Kolôc,... cũng tìm được những hình Phật có niên đại từ thế kỉ I - III, chứng tỏ Phật giáo nguyên thủy-Tiểu thừa có mặt từ rất sớm.

Trên đất nước lấy đạo Phật làm quốc giáo như Thái Lan, theo thống kê sơ bộ có trên 4.000 trường Phật học, trên 17.000 ngôi chùa phân bố khắp nước, trung bình cứ 800 dân có một ngôi chùa.

Phật giáo truyền đến nước Lào từ khoảng thế kỉ VII-VIII, nhưng đến thời Pha Ngừm mới chính thức trở thành quốc giáo của vương quốc Lang Xang. Người dân nước Lào nhờ được từ bi nhà Phật soi tỏ mà trở nên một dân tộc thuần thực, hiền lành, yêu chuộng những vẻ đặc sắc tươi xinh,... Hai nước Lào và Campuchia khi chưa có Phật giáo Đại thừa truyền đến thì họ theo phái Tiểu thừa do xứ Magadha (Ấn Độ) truyền sang. Đến khi phái Đại thừa lan rộng ra

từ xứ Sumatra (Indonesia) vào khoảng giữa thế kỉ X thì ở cả hai nước này, chùa chiền tráng lệ được mọc lên rất nhiều. Đến thế kỉ XIII, Phật giáo Tiểu thừa bên Thái Lan (gốc Sri Lanka) tràn sang mạnh mẽ, được dân tin theo mà bỏ tu hành theo phái Đại thừa. Từ đó, ở các chùa không còn thờ chư thánh và Bồ Tát, mà chỉ duy nhất có Phật Thích Ca Mâu Ni to lớn an vị trên chính điện.

Đạo Phật không chỉ phát triển lớn mạnh ở các nước Châu Á mà còn được các nước Phương Tây nghiên cứu, tu học sau một thời kì nổi lên phong trào "Tìm hiểu nghiên cứu về Phương Đông". Rất nhiều trường đại học ở các nước như Pháp, Bỉ đã thành lập ban khảo cứu về đạo Phật, có giáo sư chuyên môn về chữ Phạn, hoặc chuyên dạy về lịch sử các tôn giáo Phương Đông, trong đó nổi bật nhất là Phật giáo. Ở Nga, có nhiều nhà văn chuyên về Phật học. Có những nhà Phật học biết rất sành tiếng Phạn, mộ đạo Phật và dịch Kinh điển nhà Phật sang tiếng Nga. Đặc biệt họ rất trọng Thiên tông của Nhật Bản. Nước Mỹ, một nước nổi tiếng xem trọng vật chất, tiện nghi nhưng họ cũng tìm đến với đạo Phật, và cũng mọc lên nhiều chùa, Thiền viện, Phật học Viện để cả người Phương Tây lẫn người Châu Á nghiên cứu và tu tập giáo lí của Phật. Xin được mượn lời ông Nehru, cựu Chủ tịch Ủy ban Hòa bình Thế giới thay cho phần kết của bài viết này: "Nhân loại ngày nay phải chọn một trong hai con đường. Một là nguyên tử và khinh khí là con đường diệt vong, một nữa là lòng từ bi của đạo Phật là con đường sống còn". /.